

activity taking into account share in value of realized products and foreign direct investments dynamics was developed. The economic activity of Yavoriv district was reviewed in accordance with the selected strategies: protection, priority, restructuring, support.

Key words: competitiveness of economy, foreign direct investments, matrix of development strategies of kinds of economic activities, protection, priority, restructuration, support, Yavoriv district of the Lviv region.

Стаття надійшла до редколегії
12.11.2018 р.

УДК 911.3:636.5(477.82)

**Надія Хоцевич,
Наталія Коцан**

Особливості розвитку птахівництва у Волинській області

Розглянуто науково-теоретичні засади та сучасний стан розвитку птахівництва та птахівничих підприємств області, обґрунтовано мету та завдання наукового дослідження. Досліджено основні проблеми та перспективи функціонування галузі. Проведено аналіз динаміки поголів'я птиці в усіх категоріях господарств. Проаналізовано динаміку виробництва продукції птахівництва: м'яса птиці та яєць за усіма категоріями господарств Волинської області. Подано розміщення найбільших, найперспективніших і найпотужніших підприємств, які займаються розвитком галузі та виробництвом продукції птахівництва у Волинській області. Обґрунтовано основні напрями та визначено потенційні можливості й шляхи підвищення ефективності господарської діяльності птахівничих підприємств у Волинській області.

Ключові слова: птахівництво, галузь, сільськогосподарські підприємства, особисті селянські господарства, тваринництво, Волинська область.

Постановка наукової проблеми та її значення. Птахівництво належить до тих галузей сільського господарства, розвиток яких дає змогу прискореними темпами поліпшити забезпечення зростаючого попиту населення на високоякісні продовольчі товари тваринного походження. Галузь постачає населенню енергетично цінні продукти харчування, є дуже привабливою для залучення інвестицій, має значний економічний потенціал для розвитку, але фактично використовується не на повну силу й потребує державної підтримки разом з іншими галузями тваринництва. За організаційно-технологічними можливостями та термінами віддачі капітальних вкладень птахівництво є найбільш мобільним порівняно з іншими галузями тваринництва, відзначається скоростиглістю, високими коефіцієнтами відтворення поголів'я та використання кормового протеїну, відносно низькою енергоємністю, високим рівнем механізації й автоматизації виробничих процесів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Ефективному функціонуванню та проблемам розвитку птахівництва присвячено наукові дослідження таких вітчизняних вчених, як П. С. Березівський, Б. А. Мельник, Л. Є. Огородник, І. Ф. Ясиновська, В. Г. Андрійчук, Ф. О. Ярошенко, О. В. Олійник, П. Т. Саблука, В. Я. Амбросова, В. Я. Месель-Веселяка, Т. Ю. Лужанська, Я. С. Сосницька та ін. Праці цих учених є вагомим внеском у вирішення практичних аспектів цієї проблеми. Проте, зважаючи на швидкий розвиток птахівництва в мінливому ринковому середовищі, необхідно продовжувати дослідження специфіки й особливостей функціонування підприємств галузі, шукати шляхи підвищення ефективності її функціонування.

Мета та основні завдання дослідження. Мета статті полягає в дослідженні сутності, сучасного стану та аналізу розвитку птахівництва у Волинській області. Основні завдання роботи: дослідити й узагальнити сучасний стан розвитку птахівництва та птахівничих підприємств області; проаналізувати динаміку поголів'я птиці та виробництва продукції птахівництва усіма категоріями господарств; обґрунтувати основні напрями й визначити потенційні можливості та шляхи

підвищення ефективності господарської діяльності птахівничих підприємств; дослідити основні проблеми та перспективи функціонування галузі на сучасному етапі розвитку.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Сільське господарство – одна з провідних галузей економіки країни. Основним завданням сільського господарства є забезпечення населення продуктами харчування та постачання сировини для промисловості. Головними галузями сільського господарства є тваринництво та рослинництво. Рослинництво – це провідна галузь у сільському господарстві. Тваринництво – друга після рослинництва галузь сільського господарства. У складі тваринництва наявні декілька підгалузей: скотарство, свинарство, вівчарство, птахівництво, бджільництво та ін. На структуру, розміщення й спеціалізацію тваринництва впливає характер кормової бази [1].

Значного розвитку за останні роки набуло птахівництво. Птахівництво – галузь сільськогосподарського виробництва, основним завданням якої є розведення, вирощування, утримання, годівля птиці, застосування механізації, автоматизації з метою одержання продукції птахівництва [2]. Птахівництво високопродуктивна, найшвидліша та найекономічніша галузь тваринництва й характеризується високим коефіцієнтом розмноження [7, с. 103–104]. Птахівництво постачає важливі та висококалорійні продукти харчування – яйця та м'ясо. Відходи забою птиці та інкубації використовують для виробництва високопоживного борошна для годівлі птиці та інших видів тварин. Пух і пір'я – цінна сировина для легкої промисловості. Птахівництво є високопродуктивною галуззю тваринництва й характеризується високим коефіцієнтом розмноження. Ця галузь меншою мірою, ніж інші, залежить від зональних природних умов і є найбільш індустріалізованою галуззю тваринництва. В сучасних умовах головні виробники продукції цієї галузі – птахофабрики, проте досить велику частку продукції виробляють особисті господарства [6].

Станом на 1 січня 2017 р. в усіх категоріях господарств Волинської області утримувалося 7,0 млн голів птиці (табл. 1). поголів'я птиці має тенденцію до щорічного збільшення, починаючи з 2013 р., коли у досліджуваному регіоні було лише 6,0 млн голів [11; 12].

Із даних наведеної таблиці 1 помітно, що більша частина поголів'я птиці у Волинській області зосереджено у сільськогосподарських підприємствах, оскільки для особистих селянських та фермерських господарств в умовах загострення конкуренції на аграрному ринку однією з найбільших проблем є реалізація надлишків продукції. Підвищення цін на енергоресурси, сільськогосподарську техніку, добрива та корми, низький рівень закупівельних цін, відсутність стабільних та надійних каналів збуту сільськогосподарської продукції робить її виробництво збитковим.

Таблиця 1

Динаміка поголів'я птиці за категоріями господарств у Волинській області в 2013–2017 рр.*

Роки	Поголів'я птиці, тис. голів		
	Усі категорії господарств	Сільськогосподарські підприємства	Господарства населення
2013	6465,8	3631,5	2834,3
2014	7021,1	4144,3	2876,8
2015	7538,3	4650,0	2888,3
2016	7927,8	4981,7	2946,1
2017	7047,5	4526,1	2521,4

* Складено за: [9; 10]

Особисті селянські господарства обмежені в застосовуванні сучасних технологій вирощування продукції, її зберігання, пакування та фасування, що не дає можливості формування однорідних товарних партій продукції та вихід на організований ринок сільськогосподарської продукції. Більшість продукції виробляється в господарствах населення з низькою продуктивністю праці та не відповідає міжнародним стандартам, що унеможливує формування партій товару на експорт [8].

Значною є питома вага особистих селянських господарств у виробництві яєць – 88 % від загальнообласного показника (173,5 млн шт.) (рис. 1, табл. 2). Лідерами з виробництва яєць є особисті господарства населення Горохівського (9,6 % до загального виробництва яєць

господарствами населення області), Луцького (8,3 %) та Ковельського (7,3 %) районів. Розвиток птахівництва у цих районах тісно пов'язаний виробничим ланцюгом із зерновим господарством.

Рис. 1. Структура виробництва яєць у Волинській області за видами діяльності, млн шт. [9; 10]

Основними виробниками яєць у області залишаються підприємства Локачинського та Рожищенського районів (63,5 % виробництва яєць області сільськогосподарськими підприємствами).

Таблиця 2

Динаміка виробництва продукції птахівництва за категоріями господарств у Волинській області в 2013–2017 рр.*

Показник		Роки				
		2013	2014	2015	2016	2017
М'ясо птиці у живій масі, тис. т	Усі категорії господарств	69,5	84,7	88,6	89,1	90,4
	Сільськогосподарські підприємства	63,8	78,9	82,7	83,2	84,4
	Господарства населення	5,7	5,8	5,9	5,9	6,0
Яйця, млн шт.	Усі категорії господарств	185,1	190,2	193,9	202,1	207,1
	Сільськогосподарські підприємства	20,1	21,8	23,7	30,4	33,6
	Господарства населення	165,0	168,4	170,2	171,7	173,5

* Складено за: [9, 10]

На сьогодні серед сільськогосподарських підприємств функціонують такі види: публічне акціонерне товариство (ПАТ), товариство з обмеженою відповідальністю (ТзОВ). Частка сільськогосподарських підприємств до загального утримання птиці усіма категоріями господарств склала 53,2 %, або в абсолютному значенні 4526,1 тис. голів. Найпотужнішими сільгоспідприємствами з виробництва м'яса птиці у Волинській області є: ПАТ «Володимир-Волинська птахофабрика» Володимир-Волинського району, ТзОВ «Птахокомплекс «Губин» м. Луцьк, ТзОВ «Агідель» Локачинський район. Виробництвом яєць в області займаються такі підприємства як: ТзОВ «Агідель» Локачинського району, ТзОВ «Птахівнич» Маневецького району та птахокомплекс «Усичі» Луцького району. Продукція, яка виробляється цими господарствами, відповідає європейським вимогам та стандартам [13].

ТзОВ «Агідель» – один із найсучасніших і найбільших інкубаторів в Україні. Для годівлі птиці ТзОВ «Птахокомплекс «Губин» вирощує на власних площах кукурудзу, пшеницю, ячмінь та інші зернові, які згодом обробляють за спеціальними сучасними технологіями, щоб курчата отримували збалансоване, збагачене вітамінами харчування. Отже, це підприємство орієнтується на власну кормову базу. У 2010 р. відновила роботу Рожищенська птахофабрика, розміщена поблизу

с. Носачевичі, завдяки чому виробництво яєць сільськогосподарськими підприємствами подвоїлось, а загалом по області зросло на 9,6 %.

Птахівництвом у Волинській області в 2017 р. займалося дев'ять підприємств. Найбільш потужними, на яких сконцентровано 97,5 % загальнообласного поголів'я птиці, є ПАТ «Володимир-Волинська птахофабрика» (понад 2 млн голів), Локачинське ТЗОВ «Птахокомплекс Губин» (понад 1 млн голів), які спеціалізуються на вирощуванні бройлерів. У цьому ж напрямі працює ТЗОВ «Волиньплемптиця» (понад 24 тис. голів) Ківерцівського району. Виробництво яєць для інкубацій займалися ТЗОВ «Агідель» та ТЗОВ «Птахокомплекс «Усичі» Луцького району, де утримується понад 28 тис. голів.

До трійки найпотужніших виробників курятини в Україні належить ПАТ «Володимир-Волинська птахофабрика», займаючи близько 5 % ринку курятини (торгова марка «Чеботурочка селянська курочка»), експортує продукцію в Молдову, Ємен, ОАЕ, Катар, Саудівську Аравію, Єгипет, Ірак та інші мусульманські країни. ТЗОВ «Птахокомплекс Губин», що є потужним підрозділом АПГ «Пан Курчак», завдяки інвестиціям у якість кінцевої продукції, збільшує експортні поставки продукції. Окрім ринку України, підприємство працює з закордонними партнерами з різних країн. Поставки підприємства готової продукції відбуваються у Молдову, Киргизію, Вірменію. АПГ «Пан Курчак» вийшла на нові закордонні ринки, до того ж, з новою торговою маркою «КатКут». Відтак, відвантажені великі партії в Узбекистан, а також у Йорданію та Ірак. Поставки цими підприємствами своєї продукції в країни Близького Сходу стали можливими після отримання Сертифікату Халяль, який дозволяє експортувати високоякісну волинську курятину в ісламські країни, адже «халяль» – це марка, яка підтверджує відповідність виробництва продукції мусульманським традиціям. Окрім того, підприємство зацікавлене в розширенні горизонтів співпраці й готове йти назустріч партнерам, враховуючи побажання щодо калібрування та фасування продукції [3]. Для забезпечення рентабельного ведення птахівництва постійно проводиться модернізація та будівництво нових комплексів, впроваджуються у виробництво високопродуктивні породи птиці як шляхом завезення із-за кордону, так і використання вітчизняних конкурентоспроможних порід птиці [4]. Незважаючи на зростання виробництва окремих видів продукції, існують також стримуючі фактори розвитку галузі. По-перше, зростання виробничих витрат. Навіть за сучасних технологій вирощування тварин та птиці важко досягти бажаного економічного ефекту. По-друге, загострення конкуренції на ринку. Споживачі віддають перевагу більш дешевшому м'ясу птиці [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені дослідження свідчать, що позитивною динамікою характеризується збільшення поголів'я птиці, також виробництво м'яса та яєць в усіх категоріях господарств Волинської області. Основними виробниками м'яса птиці й яєць в області повинні стати птахівничі підприємства при значному скороченні питомої ваги особистих селянських господарств, які не здатні забезпечувати розвиток галузі на інноваційній основі. Завдяки високій якості продукції птахівництва та швидкій окупності витрат, ця галузь займає пріоритетне місце серед галузей тваринництва в області. Тому на сучасному етапі ефективність виробничої діяльності птахівничих підприємств необхідно підвищувати й удосконалювати для більш ефективного використання потенціалу галузі. Проаналізувавши показники розвитку сільськогосподарських підприємств на Волині, можна зазначити, що вони заявили про себе не тільки на вітчизняному ринку, а й за кордоном. Отже, на сучасному етапі розвитку, галузь птахівництва стрімко розвивається, проте існує ряд проблем, які потрібно вирішувати.

Джерела та література

1. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.
2. Березівський П. С. Організація виробництва в аграрних формуваннях : навч. посібник / П. С. Березівський, Н. І. Михайлюк. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – С. 39–105.
3. Департамент агропромислового розвитку Волинської облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agrovoly.com/main.php>
4. Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2016–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agrovoly.com/program.php?news=739>

5. Лужанська Т. Ю. Виробничо-територіальні типи сільськогосподарських підприємств Закарпатської області: суспільно-географічні дослідження : автореф. дис. ... канд. геогр. наук / Т. Ю. Лужанська. – Львів, 2003. – С. 5–7.
6. Луцишин П. В. Територіальна організація суспільства (основи теорії) : навч. посіб. / П. В. Луцишин, Д. Клімонт, Н. П. Луцишин. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – 334 с.
7. Основи тваринництва та бджільництва : навч. посібник / укл. Ю. С. Дронь. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2010. – 140 с.
8. Сосницька Я. С. Сучасні трансформаційні процеси сільськогосподарського виробництва (на прикладі Волинської області) / Я. С. Сосницька. – Луцьк, 2015. – 198 с.
9. Статистичний збірник «Тваринництво України 2012» / за ред. Н. С. Власенко. – К. : Держ. служба статистики України, 2012. – 212 с.
10. Статистичний збірник «Тваринництво України 2017». – К. : Держ. служба статистики України, 2017. – 141 с.
11. Статистичний щорічник «Волинь 2012» / за ред. Науменка В. Ю. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2013. – 519 с.
12. Статистичний щорічник «Волинь 2016» / за ред. Науменка В. Ю. – Луцьк : Головне управління статистики у Волинській області, 2017. – 455 с.
13. Уєвич Н. Д. Особливості розвитку тваринництва у Волинській області / Н. Д. Уєвич, Н. Н. Коцан // *Наук. вісн. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія : Геогр. науки.* – 2016. – №14 (339). – С. 85–90.

References

1. Andriichuk V. H. *Ekonomika pidpriemstv ahropromyslovoho kompleksu : pidruchnyk* / V. H. Andriichuk. – K. : KNEU, 2013. – 779 s.
2. Berezivskiy P. S. *Orhanizatsiia vyrobnytstva v ahrarykh formuvanniakh : navch. posibnyk* / P. S. Berezivskiy, N. I. Mykhailiuk. – K. : Tsentri navch. lit-ry, 2005. – S. 39–105.
3. *Departament ahropromyslovoho rozvytku Volynskoi oblderzhadministratsii [Elektronnyi resurs]*. – Rezhym dostupu : <http://agrovoly.com/main.php>
4. *Kompleksna prohrama rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Volynskoi oblasti na 2016–2020 roky [Elektronnyi resurs]*. – Rezhym dostupu : <http://agrovoly.com/program.php?news=739>
5. Luzhanska T. Yu. *Vyrobnycho-terytorialni typy silskohospodarskykh pidpriemstv Zakarpatskoi oblasti: suspilno-heohrafichni doslidzhennia: avtoref. dys. ... kand. heohr. nauk* / T. Yu. Luzhanska. – Lviv, 2003. – S. 5–7.
6. Lutsyshyn P. V. *Terytorialna orhanizatsiia suspilstva (osnovy teorii) : navch. posib.* / P. V. Lutsyshyn, D. Klimont, N. P. Lutsyshyn. – Lutsk : RVV «Vezha» Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky, 2001. – 334 s.
7. *Osnovy tvarynnytstva ta bdzhilnytstva: navch. posibnyk* / Ukl. Yu. S. Dron. – Chernivtsi : Chernivets. nats. un-t, 2010. – 140 s.
8. *Sosnytska Ya. S. Suchasni transformatsiini protsesy silskohospodarskoho vyrobnytstva (na prykladi Volynskoi oblasti) / Ya. S. Sosnytska.* – Lutsk, 2015. – 198 s.
9. *Statystychnyi zbirnyk «Tvarynnytstvo Ukrainy 2012»* / za red. N. S. Vlasenko. – K. : Derzh. sluzhba statystyky Ukrainy, 2012. – 212 s.
10. *Statystychnyi zbirnyk «Tvarynnytstvo Ukrainy 2017».* – K. : Derzh. sluzhba statystyky Ukrainy, 2017. – 141 s.
11. *Statystychnyi shchorichnyk «Volyn 2012»* / za red. Naumenka V. Yu.. – Lutsk : Holovne upravlinnia statystyky u Volynskii oblasti, 2013. – 519 s.
12. *Statystychnyi shchorichnyk «Volyn 2016»* / za red. Naumenka V. Yu. – Lutsk : Holovne upravlinnia statystyky u Volynskii oblasti, 2017. – 455 s.
13. *Uievych N. D. Osoblyvosti rozvytku tvarynnytstva u Volynskii oblasti / N. D. Uievych, N. N. Kotsan // Nauk. visn. Skhidnoevrop. nats. un-tu im. Lesi Ukrainky. Seriiia : Heohr. nauky.* – 2016. – № 14 (339). – S. 85–90.

Надежда Хоцевич, Наталья Коцан. Особенности развития птицеводства в Волинской области. В статье рассмотрены научно-теоретические основы и современное состояние развития птицеводства и птицеводческих предприятий области, обоснована цель и задачи научного исследования. Исследованы основные проблемы и перспективы функционирования отрасли. Проведен анализ динамики поголовья птицы во всех категориях хозяйств. Проанализирована динамика производства продукции птицеводства: мяса птицы и яиц по категориям хозяйств Волинской области. Подано размещения крупнейших, самых перспективных и самых мощных предприятий, которые занимаются развитием отрасли и производством продукции птицеводства в Волинской области. Обоснованы основные направления и определены потенциальные

возможности и пути повышения эффективности хозяйственной деятельности птицеводческих предприятий в Волынской области.

Ключевые слова: птицеводство, отрасль, сельскохозяйственные предприятия, личные крестьянские хозяйства, животноводство, Волынская область.

Khotsevych Nadiya, Kotsan Natalia. Features of Poultry Farming Development in the Volyn Region. The article deals with the scientific theoretical foundations and the current state of development of poultry and poultry enterprises of the region, the purpose and objectives of scientific research. The main problems and prospects of the industry are investigated. The analysis of dynamics of a livestock of a bird in all categories of farms is carried out. The dynamics of poultry production: poultry meat and eggs by categories of farms of the Volyn region is analyzed. Submitted placement of the largest, most promising and most powerful enterprises that are engaged in the development of the industry and the production of poultry products in the Volyn region. The basic directions and potential opportunities and ways of increase of efficiency of economic activity of the poultry enterprises in the Volyn region are identified.

Key words: poultry, industry, agricultural enterprise, personal farms, livestock-raising, Volyn region.

Стаття надійшла до редколегії
25.10.2018 р.

УДК 911.3:332.132(438)

Ірина Мандрик

Особливості регіонального розвитку продуктивних сил Польщі

Розглянуто особливості регіонального розвитку продуктивних сил Польщі. Проаналізовано основні показники, які характеризують соціально-економічний розвиток воєводств Польщі. Виявлено значні територіальні диспропорції у рівнях соціально-економічного розвитку регіонів Польщі. Розраховано інтегральний індекс соціально-економічного розвитку воєводств Польщі, за яким виділено п'ять типів регіонів: із високим, вищим від середнього, середнім, нижчим від середнього та низьким рівнем соціально-економічного розвитку. Визначено, що найвищий рівень соціально-економічного розвитку мають Мазовецьке та Сілезьке воєводства, а найнижчий – Підляське, Вармінсько-Мазурське, Підкарпатське та Свентокшиське воєводства. Вказано, що дієвим інструментом, спрямованим на вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку воєводств Польщі, є регіональна політика.

Ключові слова: регіональний розвиток, продуктивні сили, соціально-економічний розвиток, регіон, воєводство, регіональна політика, Польща.

Постановка наукової проблеми та її значення. Ефективність функціонування національної економіки Польщі значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку її регіонів, які сьогодні відзначаються суттєвою галузевою, територіальною та функціональною диференціацією. Особливо різко контрастують між собою за рівнем розвитку й розміщенням продуктивних сил західні та східні воєводства Польщі. Саме із цих причин виникає потреба в аналізі регіонального розвитку продуктивних сил Польщі.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Проблемам регіонального розвитку продуктивних сил Польщі присвячені наукові праці як вітчизняних, так і польських учених. Регіональні особливості соціально-економічного розвитку Польщі досліджували П. В. Луцишин, П. Клімон, С. Федонюк [3], Н. Мікула, І. І. Гудзеляк, Н. Процюк. Г. Сохоцька займалась вивченням особливостей соціально-економічного розвитку Південно-Східного регіону Польщі [4]. О. Тищенко порівнював регіональний розвиток національних економік Польщі та України [6]. Польський учений С. Коренік досліджував диспропорції у розвитку регіонів Польщі [8]. Публікації Р. М. Ключника [1], А. В. Кузнецова [2], С. Швидюка [7] присвячені висвітленню окремих аспектів регіональної політики Польщі. Проте